

I. Habsburškim te njezin bijeg iz Češke u Poljsku, tijekom kojeg je jedva sačuvala živu glavu. Poglavlje završava korisnim pregledom svih izvora koji govore o Barbarinom uhićenju, dijeleći ih u dvije grupe, ovisno o tome govore li da je Žigmund ili Albert zaslužan za njezino uhićenje.

U devetom poglavlju, *Die Königin im Exil (1440-1451)* (255-269) autorica navodi kako je kraljica Barbara bila optužena za trovanje prerano preminulog kralja Alberta i njegovu smrt 1439. godine. Nadalje tematizira problematičnu novonastalu situaciju u kojoj se Barbara našla boraveći na poljskome dvoru, koji je bio u direktnom suparništvu za češko prijestolje s njezinom kćeri Elizabetom te Barbarine pokušaje povrata svojih bivših posjeda. Barbara Celjska umire 11. srpnja 1451. u Melniku te autorica opisuje kako su njezini suvremenici reagirali na vijest o njezinoj smrti.

Deseto i ujedno i zadnje poglavlje, *Das beschmutzte Andenken oder wie eine historische Legende geboren wird* (271-289) opisuje posljednje godine i smrt Ulrika II. Celjskog, s kojim je izumrla loza Celjskih u muškoj liniji te načine na koje je sjećanje na njega, a pogotovo na Barbaru Celjsku, ocrnjeno u kronikama nakon njihove smrti, prvenstveno u onima Eneje Silvija Piccolominija, budućeg pape Pia II.

Autorica u kratkome zaključku (291-292) sažima sva svoja istraživačka pitanja i ponovno naglašava važnost loze Celjskih u povijestima zemalja u kojima su vladali, a posebice njihovu popularnost u Sloveniji.

Knjiga završava znanstvenim bilješkama (293-316), popisom korištenih izvora i literature (317-332), popisom kratica posjećenih institucija (333) te indeksom (334-344).

Monografija Daniele Dvořákové zanimljivo je štivo za sve koji se bave proučavanjem povijesti srednjovjekovnih kraljica i veliki je doprinos istraživanju ženskih povijesti, posebice što se tiče uvida u vladavinu jedne od najbogatijih kraljica u Ugarskome Kraljevstvu. Knjiga je pisana čitko i zanimljivo, uz obilje slikovnih materijala, pa doprinosi popularizaciji srednjovjekovne povijesne znanosti. Ovom monografijom otvorena su vrata ne samo za daljnje istraživanje lika i djela Barbare Celjske, već i za promociju istraživanja drugih, nepravedno zanemarenih kraljica i žena u povijesti.

Sara Katanec

Alexandru Simon, *Al Treispnezecea apostol. Valachorum regulus* [Trinaesti apostol – kraljević od Vlaha], Academia Română – Centrul de Studii Transilvane, Argonaut, Cluj-Napoca 2017., 258 str.

U izdanju kuće Argonaut, u Cluj-Napoci prošle je godine objavljena zbirka analiza o ugarsko-hrvatskom kralju Matijašu Korvinu (1458.-1490.) u transilvanskoj i rumunjskoj povijesti. Autor radova u knjizi je Alexandru Simon, istaknuti rumunjski medievist srednje generacije, specijalist za povijest Transilvanije i rumunjskih zemalja u kasnom srednjem vijeku, ali i za povijest križarskih pohoda i planova. Knjiga pod intrigantnim naslovom (u prijevodu) *Trinaesti apostol – kraljević od Vlaha* problematizira mnoge aspekte vladavine ovog istaknutog vladara, važnog i za hrvatsku, ugarsku te širu regionalnu i europsku povijest u kasnom srednjem vijeku.

U uvodu objavljena je pod naslovom *47 de ani* [47 godina] (7-38) kratka kronologija najvažnijih događaja i procesa za života Matijaša Korvina (1443.-1490.), po godinama, s težištem na zbivanja i procese važne za rumunjske srednjovjekovne zemlje. U poglavlju pod naslovom *Refacerea trecutului dorit* [Konstrukcija željene povijesti] (39-76) raspravlja se o trojici najistaknutijih ličnosti rumunjske povijesti 15. stoljeća uz Matijaša Korvina, točnije o njegovim suvremenicima ocu mu Ivanu (Janku) Hunjadiju (gubernatoru Ugarskog kraljevstva od 1446. do 1453.), vlaškom knezu Vladu III. Țepeșu (Cepešu, 1448., 1456.-1462., 1476.) i moldavskom knezu Stjepanu III. Velikom (1457.-1504.). Slijedi poglavlje *Rudele otomane de sânge ale Huniazilor* [Osmanski rođaci Hunjadijevaca *po krvi*] (77-114), gdje raspravlja o Matijaševoj koncepciji izjednačenosti po rangu sa sultanom Mehmedom II. Osvajačem (1451.-1481.), zatim o Matijaševoj ulozi u vezi s pretendentom na osmansko prijestolje princem Džemom te konačno o ulozi *Vlaha*, kako su nazivani u izvorima za galipoljsku i kosovsku bitku, u osmanskim opsadama Beograda 1456. i Vasluija u Moldaviji 1475. godine.

U poglavlju pod naslovom *Crăișorii valahilor* [Kraljevići od Vlaha] (115-152), autor se pozabavio kroničarskom kvalifikacijom (Bonfini) o "kraljeviću od Vlaha" koja se od strane protivnika i opozicije u kraljevstvu i izvan njega upućivala Matijašu, aludirajući na njegovu nedostojnost s obzirom na podrijetlo za obnašanje kraljevske časti, te kako se i zašto ista kvalifikacija nakon 1490. prenijela na moldavskog kneza Stjepana Velikog. Simon pri tomu prati odjeke tih kvalifikacija kako u kroničarstvu onoga vremena, tako i u historiografiji kasnijih vremena sve do današnjih dana, dajući pri tomu niz vlastitih opaski i interpretacija o spomenutom problemu. Poglavlje zaključuje osvrtom na, kako ih naziva, "rumunjske politike" Hunjadijevaca i s time povezane "vlaške rivalitete". Poglavlje zaključuju opširne bilješke u kojima, uz daljnji osvrt na izvore i literaturu, autor detaljno razrađuje pojedine probleme naznačene ranije u tekstu poglavlja.

U poglavlju pod naslovom *Bătălia națiunilor și grădina zânelor* [Bitka naroda i vrt vila] (153-190), Alexandru Simon se fokusirao na složene odnose kralja Matijaša i kneza Stjepana Velikog koji su se u velikoj mjeri prelamali preko Transilvanije, pokrajine pod Matijaševom vlašću, ali čiji je značajan dio bio i te kako objekt interesa i ambicija sve moćnijeg moldavskog vladara. U tom sklopu analizirao je pobune u Transilvaniji, oružani obračun Matijaša i Stjepana 1467., zatim odjeke djelatnosti obojice vladara na zapadu, poglavito s motrišta humanističke fascinacije njima kao potomcima Rimljana, da bi poglavlje zaključio analizom različitih oblika gospodovanja i vladanja nad Transilvanijom dvojice rivala i kasnije suradnika sve do Matijaševe smrti, uz praćenje kasnijeg Stjepanovog djelovanja do 1504. za vrijeme vladavine Vladislava II. Jagelovića. Poglavlje zaključuju opširni ekskursi u bilješkama za svaki od spomenuta tri dijela ovoga poglavlja, u kojima autor iznosi dodatne opširne informacije te osvrt na izvore i literaturu o pojedinim aspektima analiziranih tema.

Predzadnje poglavlje knjige nosi naslov *Timpul, tradiția, trădarea și tiranul* [Vrijeme, tradicija, izdaja i tiranin] (191-228). Ovdje se autor detaljno posvetio samim okolnostima dolaska Matijaša Korvina na vlast u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu i njegovim ranim vladarskim godinama. U nastavku kratko se osvrnuo na česte insinacije suvremenika, a i mišljenja nekih kasnijih historičara, kako je Matijaš u konačnici gajio ambicije postati rimski kralj i naposljetku car. Na kraju se kratko osvrće, uz opširne dodatke u bilješkama, i na promijenjeni koncept političke geografije šire regije koji se može zapaziti u onovremenim i šesnaestostoljetnim mletačkim izvorima. U njima Poljska, Ugarska, "Dacija" (rumunjske zemlje) i Hrvatska figuriraju kao cjelina u kojoj su se zbivanja i procesi simultano pratili.

U posljednjem poglavlju knjige *Pentru istoria unui rege* [Doprinos povijesti jednoga kralja] (229-242), Simon na početku prikazuje u obliku preglednih tablica rekonstrukciju milanskih izvora s kraja Matijaševe vladavine, a u vezi s političkim zbivanjima na različitim dijelovima kontinenta, da bi tekst zaključio kratkim osvrtom na cjelinu Matijaševe vladavine, uz pripadajuće bilješke. Na stranicama 243-250 nalazi se popis ilustracija i karata, a na samom kraju (251-258) nalazi se izabrana bibliografija s naslovima relevantne literature.

Knjiga Alexandrua Simona nesumnjivo predstavlja važan doprinos boljem poznavanju kasnosrednjovjekovne rumunjske i mađarske, ali i šire regionalne povijesti, uključujući hrvatsku. Obiluje podacima, analizama i zanimljivim opservacijama. Posebno treba izdvojiti autorovo minuciozno raščlanjivanje "rumunjske", odnosno transilvanske, moldavske i vlaške sastavnice politike kralja Korvina, čemu ova knjiga daje velik prostor i doprinos boljem poznavanju problematike, posebice u vezi s moldavskim knezom Stjepanom Velikim (1457.-1504.). Simonova monografija zasnovana je na zavidnom korpusu neobjavljenih i objavljenih izvora te sekundarne literature, rumunjske i svjetske. Autor je iskazao veliku erudiciju, suvereno vladanje s više živih i mrtvih jezika, poznavanje svih relevantnih dostignuća svjetske historiografije glede kasnosrednjovjekovne povijesti regije kao i kasnosrednjovjekovnih križarskih planova, ideja, pohoda i slično. Utoliko ova monografija ima širi značaj.

Unatoč pohvalama, postoji nekoliko sadržajnih i koncepcijskih zamjerki. Tu i tamo autoru se potkrala poneka nepreciznost, vjerojatno zbog previda. Tako, primjerice, navodi na par mjesta kako je grob hercega Ivaniša Korvina nepoznat, iako je herceg pokopan kod pavlina u Lepoglavi. Knjiga je pisana kao niz problemskih eseja. No ono što nedostaje jest jasna koncepcija cjeline teksta. Dijelovi teksta uklopljeni su u cjelinu po ne baš jasnim kriterijima koji nisu kronološki, ni prema osobama, ni prema tematici, već je cjelina teksta pomalo kaotična. Format pojedinih tekstova također nije uobičajen. U osnovnom tekstu ne nalaze se bilješke, već autor na kraju svakoga poglavlja donosi opširan dodatak pisan sitnijim fontom kojeg naziva "bilješke i diskusija", gdje uz navođenje bibliografskih podataka često kreće u detaljnu raspravu o pojedinim pitanjima spomenutima, ali često i nespomenutima, u samom tekstu. Kako su navedene dopune smještene kao bilješke na kraju teksta i pisane sitnijim fontom slova, otežavaju čitanje i povezivanje s osnovnim tekstom. Isto tako, nerijetko opsegom sustižu ili čak prestižu osnovni tekst, što nije dobro. Autor u tekstu, posebice u bilješkama, često prelazi s teme na temu. Pri tomu daje zanimljive zaključke i lucidna zapažanja, ali često bez jasnijih poveznica ubrzo otvara i prelazi na neku novu temu. S obzirom na ranije navedene kvalitete knjige ovo je zaista šteta, jer bi veća povezanost, koherentnost, preglednost i čitljivost teksta dodatno istakla njegove dobre strane. Ostaje dojam kao da autor nije imao vremena obaviti završno "poliranje" i izoštravanje teksta, možda zbog stiske s rokovima ili nečega sličnog.

Unatoč navedenim zamjerkama, knjiga Alexandrua Simona može se preporučiti stručnjacima i široj čitalačkoj publici zainteresiranoj za navedene teme, uz uvjet poznavanja rumunjskog jezika. Ostaje za nadati se da će ju autor objaviti i na jednom od svjetskih jezika te da će u novoj verziji ispraviti nedostatke koji su vidljivi u ovom izdanju, čime bi monografija dodatno dobila na kvaliteti i važnosti za historiografije ovog dijela svijeta.

Borislav Grgin